

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ В СУЧАСНІЙ БІЗНЕС-КОМУНІКАЦІЇ

Півень Наталя Миколаївна,
*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української мови
та слов'янської філології
Приазовського державного технічного університету
pnat26@ukr.net
orcid.org/0000-0002-6528-592X*

Мета роботи – дослідити проблеми функціонування державної мови в сучасному бізнес-просторі, оскільки відомо, що тривалий час представники приватних бізнес-компаній нею майже не послуговувалися; відповідно до цього було поставлено завдання: сформулювати основні етапи опанування української мови як державної для фахівців зазначеної категорії осіб.

Методи. У дослідженні використано теоретичні методи (аналіз стандартів і стану функціонування державної мови в різних галузях господарства); ретроспективний аналіз власного педагогічного досвіду з організації й проведення навчальних занять; емпіричні – педагогічні спостереження, тестування й спеціальні завдання для діагностичного зрізу рівня знань працівників бізнес-сфери; статистичні методи для кількісного та якісного аналізу отриманих емпіричних та експериментальних даних.

Результати. З'ясовано, що тема функціонування державної мови в бізнес-сфері залишається малодослідженою. Матеріалом послуговувалася практична мовна діяльність групи слухачів одного з приватних підприємств. Проаналізовано загальну характеристику слухачів, рівень володіння державною мовою перед навчанням і після, розроблено шкалу оцінювання рівня мовних навичок. Зазначено, що в російськомовному середовищі серед представників великого й малого бізнесу виникають труднощі стосовно україномовної комунікації, спричинені низьким рівнем мовленнєвих умінь і навичок, відсутністю необхідної лексичної бази, наявністю суржику й росіянізмів тощо.

Висновки. У результаті навчального процесу було визначено основні етапи опанування української мови як державної. Зауважено, що важливе місце в підготовці слухачів належить мотиваційному та базовому етапам; надано методичні рекомендації стосовно їх мовної підготовки. Доведено, що навіть при низькій мовній базі, але за умов високої мотивації можна досягти достатнього рівня мовленнєвих знань, умінь і навичок для подальшої професійної діяльності й комунікації державною мовою.

Ключові слова: професійне спілкування, ділова українська мова, мовні вміння й навички, підвищення кваліфікації фахівців, мовленнєві помилки, комунікативні труднощі.

PROBLEMS OF NATIONAL LANGUAGE FUNCTIONING WITHIN BUSINESS COMMUNICATION

Piven Natalia Mykolaivna,
*Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer at the Department
of Ukrainian Language and Slavic Philology
Priazovsk State Technical University
pnat26@ukr.net
orcid.org/0000-0002-6528-592X*

The purpose. The objective of the article is to study the problems concerning state language functioning within current business environment. It is known that for a long period of time representatives of private businesses have hardly ever used it. It caused the necessity to define the basic stages of Ukrainian language acquisition as a state one by professionals in business sphere.

Methods. The set of scientific methods are applied in the article: theoretical (analysis of standards and status of state language functioning in different economical spheres); retrospective analysis of own pedagogical experience in educational process organization and training sessions; empirical (pedagogical observations, testing and special sessions to detect the level of expertise among business sphere representatives); statistical methods (qualitative and quantitative analysis of empirical and experimental data received).

Results. It is found that the issue of state language functioning in business sphere is still poorly investigated. Practical activity by the employees of a private enterprise is served as a ground for this study. General characteristic of trainees, their level of state language acquisition before and after training is analysed, and the evaluation scale of language skills level is developed. It is noted that in Russian-speaking environment representatives of large-scale and small-sized businesses face a lot of challenges while communicating in Ukrainian, caused by low level of language skills, lack of necessary basic vocabulary, existence of surzhik (mixed Russian-Ukrainian dialect) and russicisms (use of Russian words instead of Ukrainian ones).

Conclusions. The educational process resulted in defining the main stages of Ukrainian acquisition as a state language. It is emphasized that it is motivational and basic stages that play the important role in preparation of trainees which led to developing methodical recommendations concerning state language acquisition. It is proved that in spite of a low level of language improved motivation helps business people achieve sufficient level of language knowledge and skills for further professional activity and communicating in state language.

Key words: professional communication, business Ukrainian, language skills, specialists' improving qualification, language mistakes, communication difficulties.

1. Вступ

Українська мова пройшла важкий і славетний шлях розвитку, і нині вона отримала новий поштовх для розвитку, перед нею відкрилися нові можливості, нові обрії. З 1991 року нею стали послуговуватися державні установи й заклади, її почали вивчати студенти всіх вищих навчальних закладів, нею заговорила частина ЗМІ, та лише останні події, що відбулися в Україні й спричинили зростання національної свідомості громадян, по-справжньому розширили поле функціонування української мови як державної. Нині ми спостерігаємо нові політичні, економічні, культурні відносини країни; говорити, або комунікувати, українською (як лунає нині повсюди), стало модно; її вивчають, опановують, проводиться безліч мовних вебінарів, тренінгів тощо. Очевидно, що мова Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка розпочинає новий етап свого розвитку. Нині українською як державною також став послуговуватися великий і малий бізнес, приватні підприємства, більшість теле- й радіоканалів (причому не лише центральних, а й місцевих; не тільки в західних і центральному регіонах, а й на сході України, де, як правило, люди комунікують російською). Отже, можна цілком упевнено говорити про розширення меж функціонування української мови як державної та застосування її там, де раніше це було практично неможливо, але разом із цим виникають нові проблеми – проблеми опанування державної мови в бізнес-просторі й комунікації.

Питанням опанування й функціонування української мови як державної тривалий час переймалися науковці різних галузей науки. Звернемо увагу на деякі з них. Наприклад, С. Соколова та С. Бибик у розвідці «Українська мова в сучасних засобах масової комунікації: проблеми культури мови, стилістики та соціолінгвістики» проаналізували засідання круглого столу, присвяченого проблемам культури мови в сучасних газетно-журнальних публікаціях, у радіо- й телеефірах. Автори на прикладах публіцистичних видань, рекламних оголошень висвітлили точки зору учасників круглого столу щодо зазначеної проблеми (це й наявність безлічі помилок, застосування «суржику», порушення мовних норм правопису слів. Автори наголошують, що, на жаль, часто проблеми приходяться в «байдужості журналістів до слова, в девальвації професійних цінностей» (Соколова, 2014: 141). Серед учасників круглого столу були відомі науковці С. Єрмоленко, О. Пономарів, О. Мацько, В. Німчук, К. Городенська, стурбовані проблемою культури мови в ЗМІ; вони запропонували шляхи покращення ситуації, «адже засоби масової комунікації мають культивувати загальноприйнятий динамічний літературний стандарт, впливати на формування естетики усної розмовної літературної мови, мотивувати спілкування з дотриманням жанрово-ситуативних норм» (Соколова, 2014: 134). У статті В. Городовенка «Принцип державної мови судочинства і діловодства в судах України: проблеми правозастосування» звертається увага на те, що «нове законодавство про судоустрій, прийняте в липні 2010 р., встановило якісно нові підходи до визначення мовної політики в судах», і далі наголошує на наявності проблем стосовно «застосування законодавства, яке регламентує принцип державної мови судочинства» (Городовенко, 2011: 161). Крім того, науковець зауважує: «Чинне законодавство не встановлює критеріїв визначення «достатнього рівня володіння державною мовою», а також не встановлює, яким чином і хто має визначати цей рівень» (Городовенко, 2011: 163). У праці І. Лопушинського «Забезпечення конституційного статусу державної мови у вищій школі України сьогодення як належна перспектива мовленнєвої фахової практики» наголошується на необхідності «створення в Україні єдиного комплексу мовної підготовки: дошкільні заклади – школи (гімназії, ліцеї, коледжі) – ВНЗ» (Лопушинський, 2020: 3), причому вищі заклади відіграють важливу роль, адже завтра їхні випускники стануть фахівцями та впливатимуть на подальші суспільні процеси. Науковець зазначає, що «особливу роль у набутті якісної освіти в Україні відіграє мовна політика у вищій школі» (Лопушинський, 2020: 7). Ми бачимо, що нині це завдання в дії: українську вивчають та поступово опановують із дитячих садків, але проблема ще геть не розв'язана. У розвідці Н. Півень «Роль викладача як одна з важливих умов удосконалення викладання української мови у вишах технічного профілю» авторка вважає, що «одним із резервів удосконалення викладання української мови майбутнім фахівцям у вишах технічного профілю є підвищення професійно-педагогічної майстерності викладача» (Півень, 2013: 3). В. Заблоцький у праці «Державна мова в діяльності політичної еліти» аналізує роль політичної еліти у формуванні мовної політики країни й робить висновки: «<...> українську політичну систему поряд з іншими чинниками переслідують криза легітимації і в мовній політиці» (Заблоцький, 2020: 2). На жаль, серед безлічі публікацій щодо проблем функціонування державної мови немає робіт, присвячених проблемам її функціонування в сучасній бізнес-комунікації, отже, зазначена тема є актуальною. Новизною дослідження є те, що саме в цій роботі розглядаються проблеми мовної комунікації й можливості їх подолання представниками так званої бізнес-сфери.

Мета роботи – аналіз проблем функціонування української мови як державної в сучасній бізнес-комунікації, основні етапи опанування української мови як державної для фахівців у великому й малому бізнесі.

Для досягнення мети були поставлені такі **завдання**: на прикладі досліджуваної групи охарактеризувати загальний стан володіння державною мовою представниками бізнес-сфери, наявність проблем, які виникають під час україномовної комунікації; визначити етапи опанування державної мови для цієї категорії осіб і запропонувати можливі шляхи вдосконалення мовної комунікації.

2. Загальний стан володіння державною мовою

Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019 рік) передбачає застосування державної мови в нормативних актах, судочинстві, Збройних силах України, органах правопорядку тощо, а також у сферах ЗМІ, обслуговування споживачів, трудових відносин та ін. Ми звикли до того, що українською послуговуються в рамках державних та місцевих виконавчих органів влади, юридичних інституцій, освітніх закладів, але останнім часом ситуація змінилася. Уже нині (у тому числі на сході) ми читаємо українською діагнози в лікарнях, рецепти для придбання ліків, українською з нами спілкуються в крамницях, надсилають платіжки за комунальні послуги тощо. Зрештою, відчувається, що державна мова «не на папері», а в дійсності

українська. Ще вчора представники великого й малого бізнесу (на підприємствах, у приватних компаніях) могли сказати, що комунікація державною мовою їх не обходить, а нині ситуація інша. «Ніхто не може бути примушений використовувати під час перебування на роботі та виконання обов’язків за трудовим договором іншу мову, ніж державна <...> Трудові договори в Україні укладаються державною мовою» (Закон України, 2020: 17).

Отже, є певна законодавча база, тому треба оперувати українською? А виявляється, що все не так просто. Спробуємо, використовуючи власний досвід роботи з групою працівників умовно названого нами приватного підприємства «Промкомпанія» (далі – ПП), окреслити основні проблеми функціонування державної мови. Почнемо з характеристики потенційних «студентів». Для проведення дослідження ми застосували методи аналізу стандартів і стану функціонування державної мови, провели ретроспективний аналіз власного педагогічного досвіду, використали емпіричні методи з метою здійснення діагностичного зрізу рівня знань працівників бізнес-сфери тощо.

Таблиця 1

Загальна характеристика групи

Назва структури	Кількість осіб	Аналіз вікових особливостей / кількість	Стать працівників
Керівники структурних підрозділів	10	30–40 років – 5 осіб	чоловіки – 8
		40–50 років – 5 осіб	жінки – 2

Як бачимо з таблиці 1, група потенційних слухачів складалася з 10 осіб (це були керівники відділів: зовнішніх комунікацій, комерційного, роботи з клієнтами, з технічних приєднань тощо). Усі вони мають проводити службові листування, наради, брати участь у круглих столах, працювати з підлеглими, розв’язувати виробничі проблеми саме державною мовою. Можна припустити, що досвідчений керівник підрозділу міг би знайти собі певний штат працівників, які вільно оперують державною мовою, і тим самим позбутися мовних проблем (якщо сам керівник державною не володіє), але керівник зобов’язаний співпрацювати зі ЗМІ (давати інтерв’ю, брати участь у діалогах «наживо», відповідати на питання споживачів тощо) – і робити це треба державною мовою! Таблиця № 1 показує дві вікові групи: 1) від 30 до 40 років – 5 осіб, 2) від 40 до 50 – теж 5. У групі лише 2 жінки (одна очолювала відділ зовнішніх комунікацій, друга – відділ роботи з клієнтами) і 8 чоловіків.

Таблиця 2

Рівень володіння державною мовою перед навчанням

Стать	Вік респондента	Рівень володіння державною мовою			
		високий	добрий	задовільний	низький
Чоловіки	30–40	-	2	2	1
	40–50	-	-	3	-
Жінки	40–50	-	1	1	-
Разом		-	3	6	1

Таблиця 2 показує вік і рівень володіння державною мовою (респонденти від 30 до 40 років у ВНЗ мали вивчати курс «Ділова українська мова» / «Українська мова за професійним спрямуванням», отже, їх рівень володіння державною мовою має бути вищим). *Високий рівень* не показав ніхто, *добрий рівень* одержали 30% респондентів: двоє з них – чоловіки молодшої вікової категорії, і жінка – керівник відділу зовнішніх комунікацій (український філолог, звісно, її рівень був найкращий, однак відчувалася потреба в підвищенні кваліфікації). 60% респондентів групи одержали *задовільний* рівень і 10% – *низький*. Вікові особливості, як бачимо, особливо на ситуацію не вплинули. Таким чином, лише 30% наших респондентів були готові співпрацювати зі ЗМІ.

Таблиця 3

Шкала оцінювання рівня володіння державною мовою

Рівень володіння державною мовою	Орфоепічні / акцентуаційні навички	Знання загальножив. лексики	Знання проф. термінології	Перекладні навички	Комунікативні навички	Наявність суржиків, росіянізмів
Високий	+	+	+	+	+	-
Добрий	+	+	+	+	+	+
Задовільн.	1/2	1/2	+	1/2	1/2	+
Низький	-	1/2	+	-	1/2	+

З таблиці 3 видно, що *високий рівень* передбачав наявність орфоепічних та акцентуаційних навичок, достатній запас знань як загальноживованої, так і професійної лексики, вміння перекладати запропоновані синтаксичні конструкції, уміння вільно спілкуватися літературною мовою. *Добрий рівень* – ті самі чинники, однак зустрічаються росіянізми, суржик. *Задовільний* – наявність знань мови професії, середні знання загальноживованої лексики, наявність росіянізмів/суржиків, наявність помилок при перекладі словосполучень, середній рівень спілкування. *Низький* – часткове володіння загальноживованою лексикою та з труднощами – фаховою.

3. Шляхи удосконалення мовної комунікації

Аналізуючи рівень володіння державною мовою представниками досліджуваної групи, ми окреслили чотири етапи опанування української мови, серед яких – мотиваційний («для чого це мені»), базовий («що я вже вмію та знаю»), корпоративно-навчальний («чого я мушу навчитися») і постнавчальний («над чим я маю продовжувати працювати»).

Таблиця 4

Етапи опанування державної мови (усна форма)

№ з/п	Назва етапу	Характеристика етапу
1	<i>Мотиваційний</i> (я хочу опанувати державну мову задля кар'єрного зростання, задля самоповаги)	Цей етап, на наш погляд, є основним, адже результат навчання часто залежить від того, наскільки людина прагне опанувати той чи інший предмет знань.
2	<i>Базовий</i> (я вивчав українську мову раніше, треба відновити знання)	Цей етап є значним бонусом для дорослих людей, яким у рамках своєї професійної кар'єри терміново треба почати комунікувати державною мовою.
3	<i>Корпоративно-навчальний</i> (я готовий навчатися, адже це розширить мої професійні обрії)	Цей етап дуже важливий: він, по суті, має здійснити все те, що мало тривати від школи до закінчення вишу й далі. Складнощі цього етапу – базовий рівень у так званих «студентів» різний і здібності до мов також різні.
4	<i>Постнавчальний</i> (я продовжую вивчати державну мову після цільових курсів/тренінгів/занять із метою систематизації знань, умінь і навичок)	Цей етап є не менш важливим, адже скільки б корпорація не витратила грошей на мовну підготовку своїх працівників, їх буде замало. І для того, щоб спікер став вільно володіти державною мовою (особливо в російськомовному середовищі), він має максимально зануритися в україномовне середовище (читання книг, слухання радіо тощо)

Зупинимося більш детально на корпоративному навчанні нашої групи, спрямованому на підготовку спікерів до виступів державною мовою перед ЗМІ. Компанія запросила фахівця (українського філолога), щоб протестувати працівників стосовно володіння ними державною мовою й розпочати підготовку (3–4 місяці). Було запропоновано проводити заняття не частіше, ніж 1 раз на тиждень протягом 1–2 годин (залежно від інтенсивності й наявності виробничих проблем). Процес опанування державної мови було поділено на 4 етапи: *мотиваційний* – цілком зрозумілий (кар'єра, посада, престиж, заробіток); *базовий* – варіантів кілька, з огляду на вік наших респондентів (1 – українську не вивчали ані в ЗОШ, ані пізніше, але, слухаючи телебачення, радіо, розуміли, про що йдеться, говорити – ні, а прочитати текст із помилками могли; 2 – українську вивчали раніше, знання були задовільні, мову розуміли, самі говорили, часто вживаючи російські слова, добираючи потрібні слова; 3 – українську вивчали добре, самі говорили, але з помилками, й потребували професійної допомоги задля покращення умінь і навичок); *корпоративно-навчальний* залежав від базового та фінансової пропозиції компанії (скільки занять оплатить компанія, стільки фахівець і буде навчатися); *постнавчальний* залежить від базового й корпоративно-навчального, але є необхідним для всіх, хто прагне опанувати державну мову й вільно володіти нею.

Таблиця 5

Корпоративно-навчальний етап опанування державної мови

№ з/п	Блоки навчальної діяльності	Особливості їх застосування
1	2	3
1	Читання фахових текстів уголос (питання/відповіді, обговорення)	Відбувається на кожному занятті; викладач виправляє помилки, редагує прочитане відповідно до правил орфографії й наголошення слів, допомагає ставити запитання, коригує правильність відповідей; тексти поступово стають більшими й складнішими
2	Постановка індивідуальних питань (на кожне заняття готувалися питання, виходячи з виробничої діяльності фахівця)	Прес-служба готує індивідуальні питання для кожного слухача групи, враховуючи посадові обов'язки, вид діяльності тощо. З кожним заняттям кількість питань зростає, потребуючи від експрес- до розширених відповідей; пізніше виробничі питання один одному ставлять колеги, доповнюючи відповіді. Викладач коригує мовну грамотність відповідей.
3	Переклад синтаксичних сполук (за фахом / офіційно-ділових)	Переклад здійснюється усно (чим більше й швидше перекладає кожен слухач, тим краще); спочатку викладач пропонує для запам'ятовування стійкі сполуки, поступово їх кількість збільшується й на завершення слухачі, стежачи за слайдами презентації, перекладають вивчені раніше сполуки).
4	Домашні завдання (обов'язкові для кожного заняття; залежно від базового рівня їх пропонують виконувати усно або письмово)	Домашні завдання передбачають підготовку усних тем як розмовно-побутової, офіційно-ділової, так і фахової спрямованості. Орієнтовні теми: «Керівник – це не просто», «У чому полягає успіх кар'єрного зростання», «Термінова нарада у відділі», «Ділова розмова з керівником іншого відділу» тощо.
5	Вивчення теоретичних тем, дібраних після тестування слухачів	Теоретичні теми: складні випадки узгодження підмета з присудком; зв'язок числівників з іменниками; переклад прикметника <i>по</i> та інших прикметникових сполук; творення імен по батькові й відмінювання прізвищ.

1	2	3
6	Виконання тестових завдань	Тести на правильність перекладених конструкцій (добираються з урахуванням вивченого матеріалу) – як фахових, так і офіційно-ділових.
7	Виконання завдань «Антисуржик»	Завдання спрямовані на подолання вживання росіянізмів та суржику й очищення мовлення.
8	Виконання завдань на редагування перекладених конструкцій	Завдання готуються викладачем з урахуванням вивченого матеріалу, а також із застосуванням інших, необхідних для роботи сполуки (як фахові, так і офіційно-ділові).
9	Усне спілкування на тему: «Я і компанія»	Застосовується на кожному занятті (час цього виду завдання поступово збільшується, досягаючи можливого максимуму). Використовуються діалогічні й монологічні виступи, покликані формувати зв'язне логічне мовлення з аргументацією своїх думок і поглядів.
10	Практичні поради для подальшої максимально якісної роботи	Рекомендується проводити на завершення курсу. Викладач подає в презентаційному вигляді матеріал, який може допомогти працівникам фірми в разі виникнення мовних питань, напр.: до яких словників звертатися в разі питань із правопису (посилання в мережі Інтернет); на що треба звертати увагу, користуючись google-перекладачем; особливості перекладу дієприкметникових зворотів; де знайти правильні відмінкові закінчення слів тощо.

З огляду на результати попередньої роботи з працівниками ПП та виявлення рівня володіння державною мовою, був розроблений корпоративно-навчальний етап опанування державної мови, який складався з 10 обов'язкових блоків (Табл. № 5). Результат занять показав: складності навчального процесу полягали в тому, що не всі представники групи були готові знову вчитися, але поступово група почала працювати плідно й активно. Заняття останнього місяця були насичені круглими столами: питання, відповіді, обговорення як виробничих, так і просто загальних тем, колективні переклади, читання текстів відповідно до орфоепічних норм тощо. На завершення навчання знову було проведено тестування, але воно було більш складним.

Таблиця 6

Рівень володіння державною мовою після навчання

Стать	Вік респондента	Рівень володіння державною мовою			
		високий	добрий	задовільний	низький
Чоловіки	30–40	2	2	1	-
	40–50	1	1	1	-
Жінки	40–50	1	1	-	-
Разом		4	4	2	-

Після навчання 40% слухачів одержали високий рівень володіння мовою, 40% – добрий і 20% – задовільний, низький рівень відсутній. Тобто наприкінці навчання 80% групи могли вільно відповідати на питання, розповідати українською про свої службові обов'язки та роботу своїх відділів, ставити запитання, за потреби, перекладати необхідні конструкції й редагувати та (що головне!) відчували справжнє задоволення від спілкування державною мовою й висловили бажання продовжити заняття.

4. Висновки

Отже, ми проаналізували проблеми функціонування української мови як державної в сучасній бізнес-комунікації; з'ясували, що представники великого й малого бізнесу, згідно з Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», почали послуговуватися українською лише в останні роки. У процесі дослідження названої проблеми були сформульовані основні етапи опанування державної мови для вищезазначеної категорії фахівців: мотиваційний, базовий, корпоративно-навчальний і постанавчальний. Особливо важливим, на наш погляд, є останній етап, спрямований на власну роботу через максимальне занурення в україномовне середовище шляхом читання українських книг слухання теле- й радіопередач тощо. Був запропонований варіант підготовки слухачів до здійснення бізнес-комунікації державною мовою, який дав позитивний результат (якщо на початку навчання комунікація державною мовою становила 30% слухачів групи, то після завершення – 80% слухачів). Подальші перспективи дослідженої теми ми вбачаємо в можливості розроблення спеціального авторського курсу, спрямованого на вдосконалення державної мови для фахівців будь-яких галузей на території Східної України.

Література:

- Соколова С. Українська мова в сучасних засобах масової комунікації: проблеми культури мови, стилістики та соціолінгвістики. *Українська мова*/ 2014. № 2. С. 133–145. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrn_2014_2_18 (дата звернення: 22.04.2020).
- Городовенко В. Принцип державної мови судочинства і діловодства в судах України: проблеми правозастосування. *Вісник Академії правових наук України*/ 2011. № 4. С. 161–169. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/varpu_2011_4_18 (дата звернення: 21.04.2020).

3. Лопушинський І. Забезпечення конституційного статусу державної мови у вищій школі України сьогодні як належна перспектива мовленнєвої фахової практики. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/SOCIALNA/04-LOPUSHCINSKIY.pdf> (дата звернення: 20.04.2020).
4. Півень Н. Роль викладача як одна з важливих умов удосконалення викладання української мови у вищих технічних профілю. *Електронне наукове фахове видання «Теорія та методика управління освітою»*. 2013. Випуск 10. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/31.pdf (дата звернення: 22.04.2020).
5. Заблоцький В. Державна мова в діяльності політичної еліти. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/11647/1/19_18Ukr_nac_ideya.pdf (дата звернення: 20.04.2020).
6. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України. URL: http://insat.org.ua/files/menu/law/zakon_mova.pdf (дата звернення: 20.04.2020).

References:

1. Sokolova, S. (2014) *Ukrainska mova v suchasnykh zasobakh masovoi komunikatsii: problemy kultury movy, stylistyky ta sotsiolingvistyky*. [Ukrainian language in contemporary mass-media: problems of language culture, stylistics and social linguistics]. *Ukrainska mova*, Vol. 2. P. 133–145 [in Ukrainian].
2. Horodovenko, V. (2011) *Pryntsyp derzhavnoi movy sudochynstva i dilovodstva v sudakh Ukrainy: problemy pravozastosuvannya*. [Principle of state language in legal proceedings and paperwork of Ukrainian courts: problems of enforcement]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy* Vol. 4. P. 161–169. [in Ukrainian].
3. Lopushynskiy, I. *Zabezpechennia konstytutsiinoho statusu derzhavnoi movy u vyshchii shkoli Ukrainy sohodennia yak nalezhna perspektyva movlennievoi fakhovoi praktyky*. [Ensuring constitutional status of state language in present-day higher educational establishments of Ukraine as a proper prospective of language professional training]. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/SOCIALNA/04-LOPUSHCINSKIY.pdf> (assessed April 20, 2020) [in Ukrainian].
4. Piven N. (2013) *Rol vykladacha yak odna z vazhlyvykh umov udoskonalennia vykladannia ukrainskoi movy u vyshakh tekhnichnoho profilu*. [The role of lecturer as one of the important conditions to improve Ukrainian language teaching in technical higher educational establishments]. *Elektronne naukovе fakhove vydannia «Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu»* Vol. 10, Kyiv. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/31.pdf (assessed April 20, 2020) [in Ukrainian].
5. Zablotskyi V. (2006) *Derzhavna mova v diialnosti politychnoi elity*. [State language in political elite activity]. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/11647/1/19_18Ukr_nac_ideya.pdf (assessed April 20, 2020) [in Ukrainian].
6. Verkhovna Rada of Ukraine (2020) *Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi*. [On providing functioning of Ukrainian language as a state one]. State Law. URL: http://insat.org.ua/files/menu/law/zakon_mova.pdf (assessed 20 April, 2020) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 14.08.2020
The article was received 14 August 2020

